

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 grudnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Eugeniusz Wildowicz

SSN Paweł Wiliński

Protokolant Kamila Ożarowska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Roberta Tarsalewskiego,
w sprawie Z. S.

w przedmiocie odszkodowania i zadośćuczynienia,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 20 grudnia 2023 r.,

kasacji wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie

z dnia 12 maja 2022 r., sygn. akt II AKa 109/21,

zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w Krośnie

z dnia 14 września 2021 r., sygn. akt II Ko 32/21,

- 1. uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Rzeszowie,**
- 2. zarządza zwrot wnioskodawcy wniesionej opłaty od kasacji.**

[K.K.]

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 14 września 2021 r., sygn. akt II Ko 32/21, Sąd Okręgowy w Krośnie zasądził od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Krośnie, na rzecz Z. S. kwotę 135.000 zł tytułem zadośćuczynienia za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie (pkt I wyroku), a w pozostałej części wniosek oddalił (pkt II wyroku).

Apelację od tego orzeczenia wniósł prokurator zarzucając w niej „błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, że łączna kwota 135.000 zł stanowi kwotę odpowiednią do stopnia doznanego przez wnioskodawcę Z. S. krzywd w związku z jego tymczasowym aresztowaniem przez okres 35 dni, podczas gdy stopień i zakres naruszeń dóbr osobistych nie był tak dotkliwy i daleko idący w sferze osobistej, na skutek czego zasądzone zadośćuczynienie jest zbyt wysokie w kontekście doznanego krzywd oraz obecnych stosunków majątkowych społeczeństwa”. Przy tak sformułowanym zarzucie wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku przez obniżenie zasądzanego zadośćuczynienia do kwoty 20.000 zł.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie wyrokiem z dnia 12 maja 2022 r., sygn. akt II AKa 109/21, zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Krośnie w ten sposób, że zadośćuczynienie za doznany krzywdę wynikłą z niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania wnioskodawcy Z. S. obniżył do kwoty 50.000 zł, utrzymując zaskarżony wyrok w pozostałej części.

Orzeczenie Sądu drugiej instancji zaskarżył kasacją pełnomocnik wnioskodawcy Z. S., zarzucając w niej:

1. rażące naruszenie przepisów prawa materialnego mające istotny wpływ na treść tego orzeczenia, a mianowicie:
 1. art. 438 pkt 1a k.p.k. w zw. z art. 445 § 2 k.c., poprzez jego błędną wykładnię skutkującą przyjęciem, iż odpowiednim zadośćuczynieniem, równoważącym przeżycia związane z tymczasowym aresztowaniem przez wnioskodawcę, będzie kwota 50.000 zł, w sytuacji, gdy kwota ta winna odzwierciedlać wszelkie skutki związane bezzasadnym stosowaniem wobec wnioskodawcy środka izolacyjnego, a jak słusznie orzekł Sąd I instancji, adekwatna będzie kwota 135.000 zł;
 2. art. 445 § 1 i 2 k.c. w zw. art. 552 § 4 k.p.k. przez ich błędną wykładnię i

nieuwzględnienie we właściwy sposób wszystkich istotnych okoliczności, które miały wpływ na wymiar krzywdy Z. S., a zwłaszcza:

- poczucia rażącej niesprawiedliwości z powodu niesłusznego pozbawienia go wolności, pośrednio - niepewności co do okresu pozbawienia go wolności,
- sposobu w jaki był traktowany, tęsknoty związanej z rozłąką z rodziną, a w konsekwencji nieprawidłowe ustalenie wysokości zadośćuczynienia,
- piętna osoby podejrzanej o poważne przestępstwo kryminalne, skutkujące śmiercią człowieka - wszystko to, łącznie złożyło się na szczególny rodzaj i rozmiar pokrzywdzenia Z. S., który powinien zostać proporcjonalnie zrekompensowany przez Skarb Państwa,
- osadzenia i warunków, w jakich wnioskodawca odbywał izolację, braku kontaktów z rodziną, skutków zdrowotnych i psychicznych osadzenia, obawy o dalszą przyszłość, zdrowie i życie, konsekwencji dla zdrowia, poczucia rażącej niesprawiedliwości,
- poprzez rażące zaniżenie zasądzonej na rzecz wnioskodawcy kwoty zadośćuczynienia z powodu nienadania przez Sąd II instancji właściwego znaczenia okolicznościom takim jak:
 1. sędziwy wiek, w jakim wnioskodawca został tymczasowo aresztowany,
 2. uprzednią niekaralność wnioskodawcy - brak kontaktu ze światem przestępczym oraz brak znajomości reguł panujących w zakładach karnych i aresztach śledczych przed aresztowaniem,
 3. niepełnosprawność wnioskodawcy która skutkowała dużo cięższymi niż zazwyczaj konsekwencjami osadzenia w zakładzie karnym,
- polegające na przyznaniu przez Sąd II instancji kwoty zadośćuczynienia z tytułu niewątpliwie niesłusznego aresztowania w rozmiarze nieadekwatnym do sumy w obiektywny sposób należnej wnioskodawcy - poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i tym samym przyjęcie, że zasądzona na rzecz wnioskodawcy kwota zadośćuczynienia w łącznej wysokości 50 000 zł jest kwotą odpowiednią w rozumieniu art. 445 § 1 k.c., w sytuacji gdy w niniejszej sprawie zachodziły ponadprzeciętne, świadczące o wysokim poziomie oraz nieodwracalności krzywdy okoliczności, których Sąd odwoławczy nie wziął pod uwagę, a tym samym zasądzenie na rzecz wnioskodawcy kwoty rażąco niewspółmiernej w stosunku do

doznanej przez wnioskodawcę krzywdy i obniżenia w tak rażący sposób zasądzonego uprzednio przez Sąd I instancji zadośćuczynienia,

- przez błędną ich wykładnię skutkującą nieprawidłowym sposobem ustalenia zadośćuczynienia za krzywdę doznaną przez wnioskodawcę na skutek przymusowego umieszczenia w izolacji, gdy szacowanie odpowiedniego zadośćuczynienia nie powinno polegać na mechanicznym przeliczeniu powyższej wartości przez liczbę dni rzeczywistego pozbawienia wolności, ale na uwzględnieniu całokształtu okoliczności sprawy, w szczególności doznanej krzywdy, co przełożyło się na zaniżenie przyznanego zadośćuczynienia,

- poprzez przyjęcie, że obniżenie uprzednio zasądzonej na rzecz wnioskodawcy kwoty zadośćuczynienia do wysokości 50.000 zł za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie jest kwotą odpowiednią w rozumieniu art. 445 § 1 k.c., w sytuacji, gdy w niniejszej sprawie zachodziły okoliczności świadczące o wysokim poziomie oraz nieodwracalności krzywdy, którym Sąd II instancji nie nadał właściwego znaczenia, takie jak:

1. osobiste cechy wnioskodawcy takie jak pogoda ducha i wysoki poziom inteligencji, wcześniejsza niekaralność, szacunek w otoczeniu, małe środowisko, które potęgowały odczuwany przez wnioskodawcę stopień dolegliwości aresztowania i jego skutków,
2. problemy ze zdrowiem psychicznym podczas osadzenia w Zakładzie Karnym w postaci reaktywnych zaburzeń depresyjno-lękowych, w ramach których wnioskodawca miał myśli samobójcze,
3. doznanie przez wnioskodawcę w wyniku niesłusznego aresztowania trwającego do dziś uszczerbku na zdrowiu psychicznym w postaci zespołu stresu pourazowego i depresji,
4. pogorszenie stanu zdrowia fizycznego wnioskodawcy, w tym silne bóle głowy, problemy z poruszaniem się,
5. zastosowanie tymczasowego aresztowania w związku z przedstawieniem wnioskodawcy zarzutu o popełnienie przestępstwa o wysokim ciężarze gatunkowym z art. 156 § 1 pkt 2 k.k., co spowodowało utratę przez wnioskodawcę dobrego imienia, na które pracował całe życie oraz wszystkich znajomych - uzasadniające przyznanie wnioskodawcy o wiele wyższą kwotę

zadośćuczynienia, przynajmniej w łącznej kwocie w wysokości zasadzonej przez Sąd Okręgowy w Krośnie w wysokości 135.000 zł,

które skutkowały błędną wykładnią tych przepisów i w rezultacie przyznaniem wnioskodawcy za doznaną krzywdę jedynie części kompensaty, w rezultacie błędne uznanie, że Wnioskodawca uzyskał nieodpowiednio wysokie zadośćuczynienie, które wymagało obniżenia do 50.000 zł w postępowaniu odwoławczym, podczas gdy faktyczna krzywda, poniesiona przez Z. S., znacznie przekracza kwotę zadośćuczynienia, co słusznie zauważył Sąd instancji przeprowadzając bezpośrednio postępowanie dowodowe, słuchając świadków, uzyskując opinię biegłych, wysłuchując wnioskodawcy, a czego Sąd II instancji nie zweryfikował nawet częściowo w sposób bezpośredni, arbitralnie uznając, że kwota jest zawyżona, bez wskazania jakimi przesłankami się kierował i które ustalenia podważał;

6. rażące naruszenie przepisów prawa procesowego, mające istotny wpływ na treść tego orzeczenia, a mianowicie:

1. art. 366 § 1 *in fine* k.p.k. i art. 410 k.p.k. stosowanych na podstawie art. 458 k.p.k. poprzez niedokonanie przez Sąd odwoławczy w uzasadnieniu analizy materiału dowodowego i pominięcie istotnych okoliczności sprawy, a w szczególności pominięcie wniosków pisemnej opinii sądowo - psychologicznej, z której wynika, że w okresie aresztowania u wnioskodawcy wystąpiły:

1. epizody depresyjne, dekompensacja psychiczna w postaci nasilonych lęków, myśli o charakterze depresyjnym w tym myśli samobójcze, zaburzenia snu, poczucie zagrożenia obawy o swoje bezpieczeństwo, poczucie krzywdy, wnioskodawca czuł się napiętnowany społecznie,
2. w ramach zaburzeń depresyjnych wnioskodawca zmagał się z zaburzeniami poznawczymi,
3. skutek aresztowania wnioskodawca doznał przewlekłych zaburzeń poznawczych i emocjonalnych pod postacią zaburzeń adaptacyjnych, które w istotny sposób upośledzają i ograniczają jego funkcjonowanie umysłowe,

- emocjonalne i społeczne,
4. w okresie aresztowania wnioskodawca nie mógł członkom swojej rodziny przekazywać swoich emocji ani nie mógł być odbiorcą tych emocji od członków swojej rodziny, w związku z czym dopiero z upływem czasu wnioskodawca mógł odbudować relacje rodzinne,
 5. po zwolnieniu z aresztu wnioskodawca odczuwał lęk w kontaktach z innymi ludźmi,
 6. poprzez niedokonanie przez Sąd odwoławczy w uzasadnieniu analizy materiału dowodowego i pominięcie okoliczności płynących z treści zeznań wnioskodawcy, z których wynika, że wnioskodawca, nie mogąc pogodzić się aresztowaniem, zmagał się z bezgraniczną tęsknotą do bliskich, bólem wewnętrznym i poczuciem niesprawiedliwości, a także z myślami samobójczymi, które to uchybienie wpłynęło na zaniżenie przez Sąd II instancji poziomu krzywdy doznanej przez wnioskodawcę wskutek niesłusznego tymczasowego aresztowania;
 7. art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. poprzez rażąco nieprawidłowe przeprowadzenie kontroli instancyjnej, co skutkowało niezasadną negacją ustaleń faktycznych poczynionych przez Sąd I instancji, co przejawiało się w tym, iż Sąd Apelacyjny nie uzasadnił w sposób szczegółowy swego stanowiska, a braki w uzasadnieniu Sądu odwoławczego, polegają na:
 1. braku dokładnego i rzetelnego rozważenia rozmiaru krzywdy, jakiej doznał wnioskodawca w związku z tymczasowym aresztowaniem, wskazując, że nie doznał szczególnych cierpień, a poniesiona krzywda nie była ponadprzeciętna i w konsekwencji przyjęcie, że kwota 50 000 zł jest odpowiednia,
 2. braku odniesienia się do kwestii takich jak pobyt w tymczasowym areszcie wpłynął na stan zdrowia wnioskodawcy - doprowadził do degradacji jego zdrowia fizycznego i psychicznego tym samym zwiększenia krzywdy doznanej przez wnioskodawcę, a co za tym idzie, w jaki sposób miał wpływ na miarkowanie wysokości zadośćuczynienia,
 3. ogólnikowym uzasadnieniu przyczyn skutkujących obniżeniem w postępowaniu odwoławczym zadośćuczynienia do kwoty 50.000 zł,
 4. art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. i art. 433 § 1 k.p.k., polegające na

zaniechaniu przeprowadzenia wszechstronnej kontroli odwoławczej, a tym samym poprzez nieuwzględnienie przez Sąd odwoławczy całokształtu okoliczności ujawnionych w sprawie i oparcie rozstrzygnięcia na części ujawnionego materiału dowodowego co w konsekwencji spowodowało przyjęcie, że zasądzona przez Sąd I instancji kwota 135.000 zł. zadośćuczynienia nie była utrzymana w rozsądnych granicach,

5. art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k. poprzez dokonanie wadliwej kontroli odwoławczej, wskutek bezkrytycznej akceptacji zarzutów podniesionych przez oskarżyciela publicznego, co doprowadziło do:
 1. obniżenia wnioskodawcy zasądzanego przez Sąd I instancji zadośćuczynienia - przez co zadośćuczynienie za niesłuszne tymczasowe aresztowanie stało się rażąco niskiego,
 2. błędnego przyjęcia, że zasądzona przez Sąd I instancji kwota 135.000 zł. zadośćuczynienia nie była utrzymana w rozsądnych granicach, skutkiem czego uwzględniono roszczenie Z. S. w kwocie „nieodpowiednio” wysokiej,
 3. uznania, iż kwota 50.000 zł. jest sumą odpowiednią, gdy w istocie jest nieadekwatną do okoliczności sprawy, w tym wynikającego z zeznań wnioskodawcy - znacznego rozmiaru krzywdy, co prowadzi do poczucia rażącej niesprawiedliwości Z. S.,
 4. nieuwzględnienia wypracowanego w doktrynie i orzecznictwie kryterium i niedostosowania wysokości zadośćuczynienia do aktualnych warunków życia społeczeństwa, przez co w sposób oczywisty naruszył zasady jej ustalania,
 5. arbitralnego oraz bezkrytycznego zaakceptowania przez Sąd drugiej instancji zarzutu podniesionego przez oskarżyciela publicznego w pisemnej apelacji i przez to braku należytej kontroli odwoławczej, odniesienia się tylko do tychże zarzutów kwestionujących wysokość zadośćuczynienia a pominięcie części dowodów wskazujących na rzeczywisty rozmiar cierpień i upokorzeń doznanych przez Z. S. w rezultacie niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania.

W oparciu o te zarzuty autor kasacji wniósł o uchylenie wyroku Sądu drugiej instancji w zaskarżonej części (zmniejszającej kwotę zasądzanego zadośćuczynienia z kwoty 135.000 zł na kwotę 50.000 zł, ponad kwotę 50.000 zł) i

przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi odwoławczemu.

W pisemnej odpowiedzi na kasację Prokurator Rejonowy w Sanoku wniosła o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniesiona na korzyść wnioskodawcy Z. S. przez jego pełnomocnika kasacja okazała się skuteczna o tyle, że doprowadziła do uchylenia zaskarżonego nią wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie i przekazania niniejszej sprawy, w zaskarżonym zakresie, temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Przedwczesne przy tym okazało się rozpoznanie zarzutów sformułowanych przez pełnomocnika w jego nadzwyczajnym środku odwoławczym, gdyż do wydania niniejszego orzeczenia wystarczające było stwierdzenie uchybienia podlegającego uwzględnieniu przez sąd kasacyjny z urzędu (art. 536 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.).

Przechodząc do uzasadnienia powodów zapadłego rozstrzygnięcia na wstępie należy zauważyć, że w składzie Sądu odwoławczego rozpoznającego wniesiony przez prokuratora na niekorzyść wnioskodawcy zwykły środek odwoławczy, brało udział dwóch sędziów, których powołanie na urząd sędziów Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie nastąpiło na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa (dalej w tekście KRS) ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2017.3 – dalej powoływanej jako ustawa o KRS z 2017 r.).

Sędzia X.Y. powołany został do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie postanowieniem Prezydenta RP z dnia 10 grudnia 2020 r., nr [...] (M. P. 2021.37), na wniosek zawarty w uchwale KRS Nr [...] z dnia 17 czerwca 2020 r.

Z kolei sędzia Y.Z. odebrał w dniu 4 lutego 2021 r. od Prezydenta RP nominację na stanowisko Sędziego Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu na wniosek zawarty w uchwale KRS Nr [...] z dnia 19 czerwca 2020 r., a następnie został powołany do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie postanowieniem Prezydenta RP z dnia 24 lutego 2022 r., nr [...] (M. P. 2022.494), na wniosek zawarty w uchwale KRS Nr [...] z dnia 28 października 2021 r.

Pomimo tego, że w nadzwyczajnym środku zaskarżenia wniesionym przez pełnomocnika wnioskodawcy zarzut wystąpienia uchybienia określonego w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. nie został podniesiony, Sąd Najwyższy stwierdziwszy wskazane wyżej zaszłości był nie tylko uprawniony, lecz wręcz zobligowany, do rozpoznania kasacji poza granicami zaskarżenia i podniesionymi zarzutami, w oparciu o przepis art. 536 k.p.k. w zw. z art. 439 k.p.k., uwzględniając jednocześnie, że do uchylenia zaskarżonego orzeczenia – w wypadku stwierdzenia bezwzględnej przyczyny odwoławczej – musi dojść niezależnie od wpływu uchybienia na treść orzeczenia (art. 439 § 1 *in principio* k.p.k.). Do takiego postąpienia obligowała Sąd Najwyższy treść pkt 2 uchwały składu połączonych Izb Sądu Najwyższego: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20 (OSNK 2020, z. 2, poz. 20), zgodnie z którym „nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. albo sprzeczność w składzie sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego w sądzie powszechnym albo wojskowym na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 3), jeżeli wadliwość procesu powołania prowadzi, w konkretnych okolicznościach, do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej (KPP – skrót SN) oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (EKPC – skrót SN).

Sąd Najwyższy w tym składzie podtrzymuje wielokrotnie wyrażany w innych swoich orzeczeniach (zob. uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego: z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22 [OSNK 2022, z. 6, poz. 22] i z dnia 5 kwietnia 2022 r., III PZP 1/22 [OSNPiUS 2022, nr 10, poz. 95]; postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 27 lutego 2023 r., II KB 10/22 [OSNK 2023, z. 5-6, poz. 28], z dnia 13 kwietnia 2023 r., III CB 6/23 i z dnia 19 października 2023 r., I ZB 52/22.; wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 26 lipca 2022 r., III KK 404/21 [OSNK 2023, z. 5-6, poz. 22], z dnia 12 października 2022 r., III KK 193/20, z dnia 19 października 2022 r., II KS 32/21 [OSNK 2023, z. 5-6, poz. 24], z dnia 14 grudnia 2022 r., II KK 206/21

[OSNK 2023, z. 5-6, poz. 25], z dnia 15 lutego 2023 r., II KK 571/22 [OSNK 2023, z. 5-6, poz. 27], z dnia 6 kwietnia 2023 r., II KK 119/22, z dnia 19 kwietnia 2023 r., III KK 375/21 [OSNK 2023, z. 5-6, poz. 29], z dnia 17 maja 2023 r., V KK 17/23, z dnia 14 czerwca 2023 r., II KK 489/21, z dnia 18 lipca 2023 r., III KS 26/22, z dnia 24 sierpnia 2023 r., V KK 562/22, z dnia 26 września 2023 r., II KK 288/23, z dnia 28 września 2023 r., II KK 55/23, z dnia 11 października 2023 r., III KK 185/23, z dnia 18 października 2023 r., III KK 60/23, z dnia 8 listopada 2023 r., III KK 239/23), jak i w orzeczeniach trybunałów międzynarodowych – Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej [TSUE] i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka [ETPCz]) – (zob. wyroki ETPCz: z dnia 22 lipca 2021 r., w sprawie Reczowicz przeciwko Polsce [skarga nr 43447/19], z dnia 8 listopada 2021 r., Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce [skargi nr 49868/19 i 57511/19], z dnia 3 lutego 2022 r., Advance Pharma sp. z o.o. przeciwko Polsce [skarga nr 1469/20], z dnia 15 marca 2022 r. [Wielka Izba], Grzęda przeciwko Polsce (skarga 43572/18), z dnia 23 listopada 2023 r., Wałęsa przeciwko Polsce [skarga nr 50849/21] oraz wyroki TSUE z dnia 15 lipca 2021 r., C-791/19, z dnia 21 grudnia 2023 r., C-718/21), pogląd, że Krajowa Rada Sądownictwa ukształtowana ustawą o KRS z 2017 r., nie jest organem niezależnym od władzy wykonawczej i ustawodawczej, a tym samym nie jest organem tożsamym z organem konstytucyjnym, którego skład i sposób wyłaniania reguluje art. 187 ust. 1 Konstytucji RP.

Konsekwencją dopuszczenia do funkcjonowania, w sferze obejmującej proces nominacyjny sędziego, organu powołanego w sposób sprzeczny z Konstytucją RP, jest odpadnięcie przyjmowanego dotąd powszechnie domniemania niezawisłości i bezstronności sędziego nominowanego na wniosek tego organu. Tym samym, jak to stwierdzono w uzasadnieniu powołanej wyżej uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22, nie istnieje już to domniemanie w stosunku do osób, które przystąpiły do konkursów sędziowskich po dniu 17 stycznia 2018 r., a ustalenie czy konkretny sędzia, który uzyskał nominację w opisywanych warunkach, nie jest stronniczy, w sytuacji, gdy przestała obowiązywać reguła jego bezstronności, która była zasadą przed 2018 r., wymaga przeprowadzeniu dowodu pozytywnego bezstronności, gdy uprzednio trzeba było wykazać sytuację przeciwną – brak bezstronności.

W odniesieniu do wymienionych wyżej sędziów Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie – X.Y. oraz Y.Z. – którzy brali udział w składzie orzekającym tego Sądu rozpatrującym apelację prokuratora od wyroku Sądu Okręgowego w Krośnie w sprawie II Ko 32/21, test – przeprowadzony w oparciu o założenia wynikające z powołanych wyżej orzeczeń Sądu Najwyższego oraz organów międzynarodowych, a zmierzający do wykazania, że pomimo otrzymania nominacji na wyższe stanowisko sędziowskie w dotkniętej wadą procedurze orzeczenia wydane z ich udziałem nie są dotknięte brakiem bezstronności – wypadł dla obu negatywnie.

W wypadku sędziego X.Y. Sąd Najwyższy rozpatrywał już sprawy zakończone wyrokami Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z jego udziałem, nie stwierdzając wystąpienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej o jakiej mowa w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. I tak w uzasadnieniu wyroku z dnia 30 stycznia 2023 r., III KK 494/22, uchylając – w uwzględnieniu kasacji – wyrok tego Sądu z innych powodów, Sąd Najwyższy przeprowadził test bezstronności sędziego X.Y. wyłącznie w oparciu o przebieg postępowania konkursowego przed Krajową Radą Sądownictwa ukształtowaną ustawą o KRS z 2017 r., stwierdzając w konkluzji, że przebieg tego postępowania oraz sam fakt, że wymieniony sędzia przyjął funkcję Prezesa Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w Rzeszowie, nie dają podstaw do uznania, że w rozpoznawanej wówczas sprawie sędzia ten nie daje gwarancji niezawisłości i bezstronności.

Rozpoznając niniejszą sprawę Sąd Najwyższy dysponował wszelako bogatszym materiałem źródłowym, który powołane wyżej stanowisko w sprawie III KK 494/22 nakazuje zweryfikować.

W pierwszym rzędzie podnieść należy, że sędzia X.Y. konsekwentnie wspierał kandydatury do niekonstytucyjnego organu jakim jest od 2018 r. Krajowa Rada Sądownictwa. W 2018 r. podpisał listę poparcia dla kandydatury do KRS sędziego X.X., a więc osoby co do której poważne zastrzeżenia wysunięte zostały przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Apelacyjnego w Krakowie w uchwale z dnia 6 marca 2023 r. w związku z jego delegacją do tego Sądu oraz ubieganiem się przez niego w powołanie na urząd sędziego Sądu Apelacyjnego w Krakowie. Powyższe było konsekwencją ujawnienia w mediach sprawy egzaminu na aplikację sędziowską córki V.V. – byłego posła PiS, a obecnie sędziego Trybunału Konstytucyjnego, w

którym to wątku pojawia się zresztą również osoba X.Y..

Z kolei w roku 2022 r. sędzia X.Y. podpisał listę poparcia do KRS dla Y.Y., wówczas sędziego Sądu Rejonowego w J. delegowanego do Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie i jednocześnie wyznaczonego przez Ministra Sprawiedliwości – w niestosowanym dotąd trybie – na stanowisko Prezesa tego Sądu.

Nie ulega wątpliwości, że wskazane zaszłości świadczą o pełnym poparciu przez sędziego X.Y. dla przeprowadzanych od 2017 r. niekonstytucyjnych zmian w ustroju sądów powszechnych, których jedynym celem było ograniczenie niezależności tych sądów i ich pełne podporządkowanie innym władzom, w tym w szczególności władzy wykonawczej reprezentowanej przez ówczesnego Ministra Sprawiedliwości pełniącego jednocześnie funkcję Prokuratora Generalnego, o czym też w końcowej części niniejszego uzasadnienia. Taka postawa nakazuje również spojrzeć inaczej na fakt wyznaczenia w dniu 9 listopada 2018 r. sędziego X.Y. od dnia 11 listopada 2018 r. na stanowisko Prezesa Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w Rzeszowie przez pełniącego obowiązki Prezesa Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego J. M., a od dnia 11 listopada 2021 r., decyzją z dnia 8 listopada 2021 r., przez Prezesa tej - uznanej przez międzynarodowe Trybunały (TSUE i ETPCz) za nie spełniającą wymogów sądu „ustanowionej ustawą” – Izby, T. P.. O ile wyznaczenie sędziego do pełnienia obowiązków sędziego Sądu Dyscyplinarnego dokonane decyzją Ministra Sprawiedliwości (w przypadku sędziego X.Y. z dnia 27 czerwca 2018 r.), aczkolwiek budzące wątpliwości, nie pozostawiło takiemu sędziemu innego wyboru, o tyle przyjęcie funkcji Prezesa takiego Sądu – zwłaszcza w 2021 r. – nakazuje krytyczne spojrzenie na jego niezawisłość i bezstronność. Niewątpliwie w tym czasie wśród sędziów powszechna była wiedza, że istnieją istotne zastrzeżenia co do statusu Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego jako organu ustanowionego w strukturze sądownictwa w taki sposób, który pozwalał określać go mianem „sądu specjalnego”. Zastrzeżenia te zostały zresztą wprost i jednoznacznie wypowiedziane w powołanej już wyżej uchwale połączonych Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., która w tym zakresie wdrażała standard oceny niezależnego sądu wyznaczony przez TSUE w wyroku z dnia 19 listopada 2019 r., w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18 (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2023 r., II KK 74/22).

Postawa sędziego X.Y. wobec przeprowadzonych w Polsce „reform wymiaru sprawiedliwości”, które spowodowały wydanie przez trybunały europejskie szeregu orzeczeń wskazujących na naruszenie europejskich standardów niezależności sądownictwa uzasadnia też konkluzję o akceptowaniu przez niego wielu przejawów nadużywania przez ówczesnego Ministra Sprawiedliwości środków dyscyplinowania sędziów w celu zniechęcenia ich do uwzględniania w orzecznictwie standardów wyznaczonych przez te trybunały (tak, Sąd Najwyższy w powołanym wyroku w sprawie II KK 74/22).

Wszystko to, a więc przystąpienie do wadliwej procedury awansowej i to do sądu usytuowanego najwyżej w strukturze sądów powszechnych, w powiązaniu z przyjęciem funkcji Prezesa Sądu Dyscyplinarnego oraz poparciem kandydatur do niekonstytucyjnego organu, nie pozostawia wątpliwości, że z uwagi na powyższe uwarunkowania związane z osobą sędziego X.Y. w niniejszej sprawie Sąd drugiej instancji nie zapewniał prawa do sądu niezawisłego i niezależnego, ustanowionego ustawą w znaczeniu konstytucyjnym i konwencyjnym, bowiem w ocenie niezależnego i obiektywnego obserwatora powstać musi uzasadnione wskazanymi wyżej okolicznościami przekonanie, że sędzia który otrzymał awans w takich warunkach, będzie w swojej ocenie ponadprzeciętną miarą związany z władzą wykonawczą, a więc w stopniu, który przesądza o braku jego bezstronności.

Identyczny wniosek należy wyprowadzić w odniesieniu do sędziego Y.Z..

Także ten sędzia podpisał listę poparcia dla kandydującego do Krajowej Rady Sądownictwa w 2018 r. sędziego X.X. z Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu. W przypadku sędziego Y.Z. tempo jego kolejnych awansów jest przy tym wprost niespotykane.

Pomimo wyrażanych tak w orzecznictwie Sądu Najwyższego, jak i organów międzynarodowych zastrzeżeń co do niezależności Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej ustawą o KRS z 2017 r., zdecydował się ubiegać o powołanie do pełnienia urzędu na jedno stanowisko sędziego sądu okręgowego w Sądzie Okręgowym w Tarnobrzegu ogłoszone w M.P. z 2019 r., poz. 479, a więc w sądzie, w którym orzekał również sędzia Y.Y. W postępowaniu tym nie miał kontrkandydata. Uchwałą KRS [...] z dnia 19 czerwca 2020 r. (a więc zapadłą po uchwale połączonych Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r.), Krajowa Rada Sądownictwa

przetawiała Prezydentowi RP wniosek o powołanie sędziego Y.Z. na urząd sędziego Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu. Postanowieniem Prezydenta z dnia 26 stycznia 2021 r., nr [...], wyżej wymienionego powołano do pełnienia urzędu sędziego we wskazanym wyżej Sądzie, którą to nominację sędzia Y.Z. odebrał w dniu 4 lutego 2021 r. Wkrótce potem przystąpił już do procedury awansowej do Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie zgłaszając się do konkursu na jedno stanowisko sędziowskie w tym Sądzie ogłoszone przez Ministra Sprawiedliwości w dniu 26 marca 2021 r. w M. P. z 2021 r., poz. 319. Na podstawie uchwały KRS nr [...] z dnia 28 października 2021 r. jego kandydatura została po raz kolejny przedstawiona Prezydentowi RP, który postanowieniem z dnia 24 lutego 2022 r., nr [...], powołał Y.Z. do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie (nominację odebrał w dniu 8 marca 2022 r.). Z uwagi na cofnięcie zgłoszenia przez kontrkandydata również ten sędzia był jedyną osobą ubiegającą się o awans w prowadzonym przez KRS postępowaniu. Dokonując oceny jego kandydatury Krajowa Rada Sądownictwa na posiedzeniu plenarnym w dniu 28 października 2021 r. jako jedną z okoliczności przemawiających za wystąpieniem o powołanie Y.Z. na urząd sędziego w Sądzie Apelacyjnym w Rzeszowie wskazała na jego doświadczenie orzecznicze zdobyte m.in. w ramach delegacji w Sądzie Apelacyjnym w Rzeszowie, którą to delegację, udzieloną przez Prezesa tego Sądu, sędzia ten rozpoczął od dnia 1 października 2021 r. – podkreślenia SN (k. 273 akt osobowych). W świetle tych przecież obiektywnych okoliczności poważne zastrzeżenia musi budzić merytoryczna strona decyzji KRS, która mogła kierować się przy podejmowaniu uchwały, innymi wprost nie wyrażonymi w uzasadnieniu tej uchwały przesłankami.

Przy tego rodzaju zaszłościach nie może budzić wątpliwości, że także ten sędzia – podobnie jak sędzia X.Y. – czynnie wspierając destrukcyjne dla wymiaru sprawiedliwości zmiany dokonywane sukcesywnie od 2017 r. przez władzę ustawodawczą, a przed wszystkim wykonawczą, stał się dla tej władzy osoba zaufaną, w sposób przekraczający obowiązujące i dopuszczalne standardy.

Wskazać wreszcie należy, co też ma niebagatelne znaczenie, że obaj wymienieni sędziowie Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie brali udział w składzie tego Sądu rozpoznającego sprawę z wniosku Z. S. o zadośćuczynienie w postępowaniu odwoławczym. Roszczenie to było skierowane przeciwko Skarbowi Państwa, a

podmiotem, który realizowałby roszczenie będące przedmiotem procesu jest Skarb Państwa reprezentowany przez Prezesa Sądu Okręgowego w Krośnie. W apelacji wniesionej na niekorzyść wnioskodawcy przez prokuratora domagał się on zmiany wyroku, w zakresie wysokości zadośćuczynienia wnosząc o jego kilkukrotne obniżenie. Po rozpoznaniu tej apelacji Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, jak to wskazano we wstępnej części niniejszego uzasadnienia, zasądzoną z tego tytułu kwotę obniżył ze 135.00 zł do 50.000 zł (a zatem o 85.000 zł), a w pozostałym zakresie (pkt II wyroku) zaskarżony wyrok utrzymał w mocy.

W kontekście przytoczonych okoliczności jasne jest, że skoro roszczenie było skierowane przeciwko Skarbowi Państwa, a podmiotem (*stationes fisci*), który zasądzoną kwotę wypłaca z sum budżetowych jest Sąd Okręgowy w Krośnie, a zatem jednostka administracyjnie i budżetowo podległa Sądowi Apelacyjnemu w Rzeszowie, to sędziowie X.Y. i Y.Z., rozpoznając apelację prokuratora mogli być postrzegani – w ocenie przeciętnego, rozsądnie rozumującego, obserwatora procesu – jako sędziowie, którzy mogą mieć określone (w tym wypadku pozytywne) nastawienie co do zasadności tej apelacji (podobnie Sąd Najwyższy w powołanym już w tym uzasadnieniu wyroku z dnia 26 lipca 2022 r., III KK 404/21).

Co więcej jako osoby akceptujące polityczne działania ówczesnego Ministra Sprawiedliwości wobec sądów i sędziów, podlegać mogli również presji związanej z rozpoznawaniem apelacji prokuratora, a więc organu podległego przecież Prokuratorowi Generalnemu pełniącemu równocześnie funkcje właśnie Ministra Sprawiedliwości.

Łączność funkcji Ministra Sprawiedliwości i Prokuratora Generalnego, mającego przecież prawo nadzoru oraz wydawania zarządzeń, wytycznych i poleceń we wszystkich sprawach prowadzonych przez organy prokuratury różnych szczebli (art. 1 § 2, art. 3 § 1, art. 13 § 1 i 2 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze [t.j. Dz. U. 2023.1360 ze zm.]), uzasadnione wątpliwości co do możliwości rozstrzygania danej sprawy przez sąd z udziałem wskazanych wyżej sędziów w sposób bezstronny i niezawisły, wszakże prowadzonej – tak jak i w omawianym wypadku – w związku z wyniesionym na niekorzyść wnioskodawcy właśnie przez prokuratora środkiem odwoławczym, uznać należy za oczywiste (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 kwietnia 2023 r., III KK 375/21).

W związku z tym zaistniała konieczność naprawienia nieprawidłowości związanych z postępowaniem nominacyjnym sędziów X.Y. i Y.Z. na szczeblu krajowym, a mógł tego dokonać wyłącznie Sąd Najwyższy w ramach postępowania kasacyjnego. Tylko uchylenie wydanego z udziałem tych sędziów wyroku Sądu odwoławczego uchroni również Państwo Polskie przed konsekwencjami, w tym finansowymi, które może ponieść w wypadku wniesienia w niniejszej sprawie skargi do ETPCz z zarzutem naruszenia prawa do rzetelnego procesu, a więc rozpoznania sprawy przez sąd niespełniający standardu sądu niezawisłego i bezstronnego „ustanowiony ustawą” (art. 6 ust. 1 EKPC).

Uwzględniając całokształt przeprowadzonych powyżej rozważań należało na podstawie art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji. Procedując powtórnie w postępowaniu odwoławczym Sąd ten rozpozna sprawę w składzie nie rodzącym wątpliwości co do jego niezależności, niezawisłości i bezstronności, a więc w składzie spełniającym wymóg „sądu ustanowionego ustawą”.

Wydane rozstrzygnięcie implikowało też zwrot wnioskodawcy uiszczonej przez niego opłaty od kasacji (art. 527 § 4 k.p.k.).

[PGW]

[ał]